

Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä 25.08.2025

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 25.08.2025

Lausunto valtiovarainministeriölle kuntien peruspalvelujen valtionosuuden vähennyksen kohdistamisesta

3187/03.00.00.00/2025

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Talousjohtaja Tiina Mörsky, p. 050 358 6502

Controller Katja Markkola, p. 050 383 6456

Päätös

Esittelijä

kaupunginjohtaja Kyynäräinen Niko

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa lausuntonaan valtiovarainministeriölle perusteluosassa esitetyn lausunnon.

Samalla kaupunginhallitus päättää tarkastaa pöytäkirjan tämän asian osalta heti.

Perusteluosa

Kuntalain (410/2015) 38–39 §:n mukaan kunnanhallitus johtaa kunnan taloutta, vastaa kunnan taloudenhoidosta, huolehtii kunnan sisäisestä valvonnasta ja valvoo kunnan etua. Lahden kaupungin hallintosäännön 31 § mukaan valtion pyytämät lausunnot antaa kaupungin kannalta yleisen tai laajan merkityksen omaavissa asioissa kaupunginhallitus.

Valtiovarainministeriö on 7.7.2025 pyytänyt lausuntoa kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta, joka on linjattu toteutettavaksi vähentämällä noin kaksi prosenttia kuntien peruspalvelujen valtionosuusrahoituksesta vuonna 2026. Linjauksen tavoitteena on, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa eikä negatiivisia valtionosuuksia ja että lakisääteiset palvelut pystytään turvaamaan. Vastaavan suuruinen pysyvä säästö koko maan tasolla toteutettaisiin erikseen vuodesta 2027 alkaen niin, että se huomioidaan kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistuksen yhteydessä.

Valtiovarainministeriön muistion (7.7.2025) mukaan vähennys olisi mahdollista toteuttaa myös vakiintuneella tavalla, eli alentamalla valtionosuusprosenttia. Säästön toteuttamisen vakiintuneella tavalla voitaisiin katsoa tukevan valtionosuusjärjestelmän perusperiaatteita, joita ovat laskennallisuus, ennakoitavuus ja läpinäkyvyys. Tällöin asukaskohtainen vähennys olisi jokaisessa kunnassa 13,38 euroa/asukas.

Kunnan saaman valtionosuuden kytkeytymistä voimakkaasti sote-uudistukseen on arvosteltu, joten vähennyksen kohdistaminen erityisesti niihin kuntiin, joiden valtionosuutta sote-erät nyt korottavat, saattaa tästä näkökulmasta muistion mukaan olla perusteltua ja siten myös lisätä vähennyksen hyväksyttävyyttä.

Noin kahden prosentin vähennys Lahden kaupungin vuoden 2026 valtionosuudesta on noin 1,7 miljoonaa euroa. Jos vähennys toteutettaisiin alentamalla valtionosuusprosenttia, vähennys olisi Lahdelle noin 1,6 miljoonaa euroa.

Lahden kaupungin lausunto:

Lahden kaupunki katsoo, että hallituksen ensimmäinen tavoite kuntien välisen suhteellisten erojen kasvun estämisestä toteutuu käyttämällä esitettyä linjausta. Myös toinen tavoite negatiivisten valtionosuuksien kasvun estämisestä toteutuu. Lahden kaupunki ei kuitenkaan näe hallituksen tavoitteissa selkeää perustetta sille,

että yksittäisen valtionosuusleikkauksen perusteen kannattaisi poiketa valtionosuusjärjestelmän keskeisistä peruseriaatteista. Yksittäisellä valtionosuuksien leikkauksella ei kuitenkaan pystytä korjaamaan mahdollisia valtionosuusjärjestelmän epäkohtia.

Sote-erät ovat perusteltu osa valtionosuuksia. Sote-uudistuksen myötä kunnilta hyvinvointialueille siirtyneet kustannukset ja tulot olivat tasapainossa koko maan tasolla, mutta kuntakohtaisesti niiden erot olivat varsin suuria. Tämän epäsuhtaan tasapainottamiseksi valtionosuuslakiin sisältyy niin sanottu muutosrajoitin, jonka perusteella kunnan valtionosuutta lisätään tai vähennetään, jos kunnalta hyvinvointialueelle siirtynyt tulo ei vastaa hyvinvointialueelle siirtynyttä kustannusta. Nämä tasauserät muodostavat monessa kunnassa merkittävän osan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta. Valtionosuusvähennyksen tai sen toteuttamislinjauksen tavoitteena ei ole ollut poistaa tai muuttaa näitä tasauseriä, joten sen käyttäminen perusteena on Lahden kaupungin näkemyksen mukaan aiheetonta.

Kuntien valtionosuuksien vähentäminen 75 miljoonalla eurolla ei tue periaatetta varmistaa lakisääteisten palvelujen turvaamista. Vaikka esimerkiksi hallituksen perusopetuksen uudistuksiin liittyvät päätökset lisäävät laskennallisesti kuntien tuloja ja menoja yhtä paljon, samaan aikaan toteutettavat valtionosuuksien leikkaukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia turvata lakisääteisten palvelujen tuottamismahdollisuudet. Lapsille ja nuorille annettavat palvelut ovat suurin osa kunnan toiminnasta ja taloudesta, joten ehdotettu valtionosuusleikkaus aiheuttaisi säästöjä näiden palvelujen tuottamiseen.

Lahden kaupungin näkemyksen mukaan yksittäisen valtionosuusleikkauksen perusteen ei tule poiketa valtionosuusjärjestelmän keskeisistä peruseriaatteista eikä Lahden kaupunki näin ollen kannata esitettyä tapaa 75 miljoonan euron

Kaupunginhallitus

Päätöspäivämäärä 25.08.2025

vähennyksen kohdistamiseen. Valtionosuusjärjestelmä tulee tarkastella ja uudistaa kokonaisuudessaan.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Ote: Talouspalvelut, lausunto toimitetaan valtiovarainministeriöön 29.8.2025 mennessä lausuntopalvelun (www.lausuntopalvelu.fi) kautta.